

Список використаної літератури:

1. Мирончук, Н. М. (2015). *Ціннісне ставлення до себе та інших як основа життєвого самоздійснення особистості. Формування особистості в освітньо-виховному середовищі навчального закладу: проблеми і пошуки*, Збірник наукових праць, вип. 2. Житомир: ФОП Левковець, с. 82 – 85.
2. Бех, І. Д. (2003) *Ю Виховання особистості: навчально - методичний посібник*, Київ: Либідь, 848 с.
3. Лемак, М. В., Петище, В. Ю. (2012). *Психологу для роботи. Діагностичні методики*. Збірник, вид. 2-ге, виправл. Ужгород: Олександрі Гаркуші, 118 – 121 с., 363 - 366 с.
4. Ковалев, С. В. (1991). *Подготовка старшеклассников к семейной жизни: тесты, опросники, ролевые игры*. Москва: Просвещение, 143с.
5. Райгородський, Д. Я., (1998), *Практическая психодиагностика: Методики и тесты*, Самара: Бахрам, 486 - 490 с.
6. Данилова, Г. С., Дмитренко, Г. А. (ред. кол.) (2000), *Післядипломна освіта: проблеми управління, методичне забезпечення, навч.-метод. посібник*, Київ, 187 с.
7. Томчук, М. І., Матохнюк, Л. О. (2013). *Математичні методи в психології, навчально – методичний посібник*. Вінниця: ВОПОПП, 41 - 47 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ШЛЮБУ

УДК 316.663.5

Бацилєва Ольга Валеріївна

*доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

Пузь Ірина Володимирівна

*кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології,
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

Актуальність дослідження. Одним із важливих показників благополучного функціонування новоутвореної сім'ї є готовність до шлюбу молодого подружжя. На сьогоднішній день можна констатувати той факт, що уявлення молоді про сімейні відносини та шлюб формуються стихійно під впливом масової культури та найближчого оточення, що може не завжди відповідати реаліям сімейного життя, наслідком чого є виникнення низки проблем у молодого подружжя під час виконання сімейних функцій. Також не можна не відзначити і той факт, що сучасна молодь, з одного боку, характеризується раннім початком статевих відносин та їх неупорядкованістю, зміною стереотипів щодо ролей чоловіка і жінки в сім'ї та суспільстві загалом, а з іншого – виявляється психологічною неготовністю до створення сім'ї, про що свідчить небажання брати на себе додаткову відповідальність та вибудовувати довготривалі стосунки, відсутність необхідних знань про важливі подружні та батьківські якості, елементарні особливості розвитку дитини тощо. У зв'язку з цим особливої значущості сьогодні набувають питання, пов'язані з психологічною підготовкою молоді до сімейного життя, а також створення спеціальних умов для формування у молоді усвідомленої особистісної мотивації до адекватного прийняття та реалізації подружніх ролей.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми підготовки молоді до шлюбу та сімейного життя загалом висвітлюються у дослідженнях І. Арабова, В. Астахова, Т. Афанасьєвої, О. Бацилевої, В. Васютинського, С. Голода, І. Дубровіної, С. Ковальова, В. Кравця, Г. Лактіонової, Р. Овчарової, І. Шалімової та інших.

Мета наукової публікації – розкрити особливості організації психологічної підготовки студентської молоді до шлюбу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес підготовки молоді до сімейного життя можна розглядати як процес передачі необхідних знань та формування практичних вмінь і навичок відносно всіх аспектів сімейного життя: міжособистісних та рольових стосунків, організації домашнього господарства, питань догляду та виховання дітей, статевого виховання тощо.

Будучи багатогранним процесом, підготовка до шлюбу охоплює наступні складові, які нерозривно пов'язані між собою: загальносоціальну, моральну, правову, психологічну, господарсько-економічну, естетичну, інтимну (Астахов, В. М., Бацилева, О. В., 2012).

Слід зазначити, що процес формування готовності сучасної молоді до шлюбу відбувається в нових умовах функціонування інституту сім'ї та шлюбу. Можна виокреми низку об'єктивних і суб'єктивних чинників, які неоднозначно впливають не тільки на готовність молоді до створення сім'ї, але й становлення молодої особистості загалом. Так, серед об'єктивних чинників можна виокремити: недостатню економічну і соціальну захищеність молодого подружжя, загальне послаблення моральних норм у суспільстві, поширення альтернативних форм шлюбу (неzareєстроване спільне життя, свідомо бездітний шлюб, груповий шлюб, повторні шлюбно-родинні стосунки, гомосексуальні пари тощо). До суб'єктивних чинників, які ускладнюють процес формування у молоді готовності до сімейного життя, можна віднести раннє фізіологічне дозрівання дівчат і хлопців, що поєднується з психологічною та моральною незрілістю, небажання брати на себе додаткову відповідальність та мати дітей або свідоме відкладання ситуації народження дитини на більш зрілий вік.

Враховуючи вплив вищезазначених чинників, підготовка сучасної молоді до шлюбу і сімейного життя має бути спрямована: *по-перше*, на підвищення відповідальності молоді у шлюбно-сімейних стосунках та батьківства; *по-друге*, на формування здорового способу життя через роз'яснення залежності сексуальності та можливості реалізації репродуктивного потенціалу від наявності шкідливих звичок (куріння, алкоголізм, наркоманія тощо); *по-третє*, на формування психологічної компетентності щодо особливостей взаємин у сім'ї; *по-четверте*, на висвітлення понять раціонального ведення господарства, ефективної організації бюджету сім'ї.

Більшість фахівців, які працюють з молоддю, все частіше наголошують про важливість формування саме психологічної готовності молоді до шлюбу,

отримання поглиблених знань з психології взаємин між подружжям, психології сексуального життя, по догляду за дитиною, основних проблем психології дитячого віку, дитячої педагогіки і т. ін. Основними показниками, які свідчать про сформованість психологічної готовності особистості до шлюбу є: наявність певного морального комплексу; готовність до міжособистісного спілкування і співпраці; готовність до самопожертви заради партнера; наявність рис, пов'язаних із проникненням у внутрішній світ людини (емпатійний комплекс); уміння розв'язувати конфлікти конструктивним способом, здатність до саморегуляції власної психіки і поведінки (Шнейдер, Л. Б.(2006).

Відповідно до цього, під час організації психологічної роботи з молодими людьми, які знаходяться на порозі створення сім'ї, обов'язковим є вирішення таких завдань:

1) формування психологічної компетентності молоді в плані особливостей взаємовідносин у сім'ї;

2) ознайомлення з особливостями психологічного клімату в сім'ї, визначення сприятливих умов для формування та підтримки гармонійних сімейних стосунків;

3) висвітлення основних питання функціонування сім'ї та ефективного виконання сімейних обов'язків;

4) ознайомлення з важливістю здорового способу життя, розуміння того, як нездоровий спосіб життя може негативно відобразитися на внутрішньосімейних відносинах;

5) підвищення рівня відповідальності молодих людей в шлюбно-сімейних стосунках;

6) розвиток особистісних властивостей (емпатія, емоційний інтелект, рефлексивність, адаптивність тощо), які є необхідними для гармонійного сімейного життя; опанування ефективними прийомами психічної саморегуляції, розвиток комунікативних навичок й умінь;

7) формування спрямованості на особистість партнера, розуміння його поведінки;

8) розвиток умінь психологічної підтримки членів сім'ї.

Важливим напрямом психологічної підготовки до сімейного життя, на нашу думку, є також пропаганда здорового способу життя, наголос на небезпеці шкідливих звичок та залежностей для сімейного життя та здоров'я майбутніх дітей. Окрему увагу слід привертати на згубний вплив сімейних конфліктів на психічне здоров'я членів сім'ї та функціонування сім'ї в цілому, оскільки, як відомо, саме відсутність взаєморозуміння між членами сім'ї може виступати джерелом розвитку неврозів та інших нервово-психічних розладів.

Висновки. Отже, психологічна готовність молоді до сімейного життя – це важлива характеристика її соціальної зрілості і психічного здоров'я. Ситуація, що склалася, вимагає пошуку нових підходів у підготовці молоді до сімейного життя, а також створення спеціальних психолого-педагогічних і соціально-психологічних умов для формування у молоді усвідомленої особистісної мотивації створення сім'ї. Важливо, щоб молода людина змогла не тільки протистояти проблемам соціальної дійсності, але й сформувані для себе відповідні пріоритети, що передбачає отримання певних знань, установок та вмінь, і застосовувати їх на практиці, у власній майбутній сім'ї.

Перспектива подальших досліджень полягає у впровадженні в освітній процес спецкурсу, присвяченого питанням психології сім'ї, з використанням різноманітних психотехнологій, а також практично-орієнтованих заходів, спрямованих на формування готовності молоді до шлюбу.

Список використаної літератури:

1. Астахов, В. М., Бацилєва, О. В. (2012). Статеве виховання та підготовка до шлюбу як шлях до формування адекватної репродуктивної поведінки. *Неонатологія, хірургія та перинатальна медицина*. Т. II. № 4(6). С. 7-14.

2. Шнейдер, Л. Б.(2006). Семейная психология: учеб. пособ. для вузов. Москва. 768 с.